2000-2014 Yılları Arasında Türkiye ve Rusya’da Finansal Risklerin Temel Ekonomik Veriler Üzerine Etkilerinin Analizi

The Analysis of the Effects of Financial Risks in Turkey and Russia on Basic Economical Data between 2000-2014

Dr. Yusuf Tengiz (Kadir Has University, Turkey)
Assoc. Prof. Dr. Emine Şule Aydeniz (Yeditepe University, Turkey)

Abstract

Financial risks affect the basic economic indicators in a negative way and cause structural deformation of the countries' economy. In this study, the most effected economic indicators due to financial risks in Turkey and Russia and to activate their economical future plans are determined. Thereby Turkey and Russia can execute economical collaboration due to their powerful economies. The basic reason for choosing Russia among the Eurasian countries is that Russia economic aspect is the most patronized among these countries. Linear regression analyze method is applied. Financial risks like exchange rates, interest rates and inflation are determined as independence variants and each economic indicator as dependent variant.

Gross domestic product (GDP) is mostly affected by annual deposit interest rate (ADIR) and annual loan rate (ALR) in Turkey and by annual loan rate and inflation in Russia. GDP growth rate is not affected by financial risks in Turkey and Russia. Public gross import stock is affected by ADIR and ALR in Turkey and ALR in Russia. Public gross export stock is affected by US-dollar rate of exchange (RoE) in Turkey and Euro (RoE) in Russia. Import is affected by ADIR and ALR in Turkey and by ALR and Euro – Rouble rate (ERR) in Russia. Both countries export are affected by the same parameters. Current account balance is affected by ADIR and ALR in Turkey and ADIR and ERR in Russia. Composite index is not affected by financial risks in both countries. Same result is valid in foreign direct investment and GDP growth rate.

1 Giriş

Küresel finansal krizler, ülkelerin döviz, faiz ve enflasyon dengelerini alt üst etmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kırılganlığı arttırmaktadır. Bu durumda finans piyasaları, temel işlevini ve istikrarını kaybetmektedir. Finans piyasalarındaki yüksek dalgalanmalar da finans ve reel sektörü olumsuz etkilemektedir. Örneğin özel sektör firmaları ve bankalar, döviz üzerinden borçlandıkları için yerel para birimlerinde hızla borçları artmaktadır. Bunun yanında üretim yapan firmaların hammadde fiyat artışları sebebiyle maliyetleri de artmaktadır. Tüm bu değişimler, hem ülke ekonomisini, hem de faaliyet gösteren kurumları olumsuz etkilemekte ve ülke ve kurumların rekabet avantajını kaybetmelerine sebep olmaktadır.

2008 yılında yaşanmış olan finansal krizin temelinde finansal riskler yatmaktadır. Finansal risklerin yüksek olması sebebiyle ekonomiler, dışsal şoklardan dolayı büyük zararlara uğramaktadır. Finansal risklerin belirlenmesi ile birlikte gerekli tedbirler alındığı takdirde reel ekonomik büyüme sağlanabilmekte ve borçlanma istikrarlı hale gelebilmektedir. Ayrıca cari açık azalmakta, refah artmakta ve borçlanma azalmaktadır. Bunun sonucunda gelen finansal istikrar, Türkiye'nin ve Rusya'nın ekonomik yapısını güçlü hale getirecektir.

Çalışmanın amacı, Türkiye ve Rusya'da finansal risklerden en çok etkilenen ekonomik göstergeleri belirleyip ekonomi planlamalarını etkin yapmaktır. Böylece Türkiye ve Rusya, güçlü ekonomileri sayesinde güçlü ekonomik işbirliklerini gerçekleştirebilirler. Avrasya ülkeleri içerisinde Rusya'nın seçilmesinin temel sebebi, bu ülkeler arasında ekonomik haminin çok daha yüksek olmasıdır.

Finansal risklerin, Türkiye'nin ve Rusya'nın temel ekonomik verilerine etkilerini belirlemek için doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Modelde, temel ekonomik veriler bağımsız değişkenler, finansal riskler de bağımlı değişkenler olarak belirlenmiştir. Finansal riskler olarak fiyat riski, döviz kur riski ve faiz riski dikkate alınmıştır.

2 Türkiye ve Rusya Ekonomilerine Genel Bakış: 2000-2014

2.1 Türkiye’de Durum

Tablo 1’de 2000-2014 yılları arasında Türkiye’nin temel ekonomik verileri gösterilmiştir.

	Kişi başına GSYH (\$)	GSYH Büyüme Hızı (%)	Kamu Brüt İç Borç Stoku (Milyar TL)	Kamu Brüt Dış Borç Stoku (Milyar TL)	İhracat (bin \$)	İthalat (bin \$)	Cari İşlemler Dengesi (Milyon US- \$)	
2000	4.150	6,1	54,5	31,3	27.774.906	54.502.821	-9.920	
2001	3.010	-9,4	95,5	59,3	31.334.216	41.399.083	3.760	
2002	3.522	7,9	138,5	91,7	36.059.089	51.553.797	-626	
2003	4.533	5,9	183,8	96,8	47.252.836	69.339.692	-7.515	
2004	5.792	9,9	222,0	98,4	63.167.153	97.539.766	-14.431	
2005	7.040	7,6	250,7	94,5	73.476.408	116.774.151	-22.198	
2006	7.627	6	263,6	99,8	85.534.676	139.576.174	-32.193	
2007	9.206	4,5	273,2	89,5	107.271.750	170.062.715	-38.311	
2008	10.277	0,9	286,8	97,1	132.027.196	201.963.574	-41.946	
2009	8.527	-4,8	330,2	118,1	102.142.613	140.928.421	-14.297	
2010	10.021	9,2	360,8	122,7	113.883.219	185.544.332	-46.643	
2011	10.476	8,5	381,0	148,1	134.906.869	240.841.676	-77.089	
2012	10.531	2,2	401,3	154,3	152.461.737	236.545.141	-48.867	
2013	10.721	4	424,8	172,8	151.802.637	251.661.250	-65.400	
2014	9.710	3,03	438,0	201,7	166.500.000	262.000.000	-55.000	
	Borsa İstanbul BIST100 Endeksi	Doğrudan Yabancı Yatırım Girişi (Milyar \$)	İşsizlik oranı	Döviz (€) (Yıllık Ortalama)	Döviz (US\$) (Yıllık Ortalama)	Faiz 1 (Ağırlıklı Ortalama Yıllık Mevduat Faiz Oranı %)	Faiz 2 (Ortalama Yıllık Borçlanma %)	Enflasyon (TÜFE)
2000	14.044,21	3,6	6,5	0,5826	0,6237	45,60	51,2	54,9
2001	10.386,31	2,7	8,4	1,0943	1,2229	62,50	72,8	54,4
2002	10.814,20	2,2	10,3	1,4291	1,5046	48,19	60,4	45
2003	12.507,71	1,7	10,5	1,6855	1,4871	28,59	46,5	25,3
2004	20.110,11	2,8	10,8	1,7678	1,4223	22,10	25,5	10,6
2005	30.063,05	10	10,6	1,6698	1,3474	18,47	19,3	8,2
2006	40.010,89	20,2	10,2	1,7978	1,4365	16,39	19,1	9,6
2007	49.155,80	20	10,3	1,7774	1,3066	17,98	20,8	8,78
2008	36.960,47	18,1	11	1,3057	1,3056	17,59	20,5	10,43
2009	38.442,62	7,6	14	1,554	1,554	14,30	18,3	6,28
2010	59.567,29	9	11,9	1,5058	1,5058	9,27	12,9	8,58
2011	60.195,26	16,1	9,8	1,6805	1,6805	9,22	13,5	6,45
2012	64.982,41	13,2	9,2	1,8004	1,8004	10,05	16	8,94
2013	77.314,62	12,4	9,7	1,9077	1,9077	8,07	12,1	7,49
2014	76.306,27	12,5	9,4	2,1914	2,1875	9,86	12	11,2

Tablo 1. 2000-2014 Yılları Arasında Türkiye'nin Temel Ekonomik Veriler **Kaynaklar:** TUIK; TCMB; T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü; Borsa İstanbul, YASED

2000-2014 yılları arasında Türkiye ekonomisi 2 kriz atlattı: 2000-2001 ve 2008 uluslararası finans krizi. 2008 finans krizinin etkileri, 2009'den itibaren hissedilmeye başlanmıştır. Temel ekonomik veriler, tablo 1'de görüldüğü gibi bu yıllarda hızla değer kaybetmiştir.

2.2 Rusya'da Durum

Tablo 2'de 2000-2014 yılları arasında Rusya'nın temel ekonomik veriler gösterilmiştir.

	Kişi başına GSYH (\$)	GSYH Büyüme Hızı (%)	Kamu Brüt Dış Borç Stoku (Milyar \$)	İhracat (Milyon US-\$)	İthalat (Milyon US-\$)	Cari İşlemler Dengesi (Milyon US-\$)	Moscow Stock Exchange Index
2000	1.775	10,0	90,1	105.036	44.862	46.839	194,8
2001	2.111	5,1	85,3	101.886	53.765	33.935	169,0
2002	2.380	4,7	79,4	107.302	60.967	29.116	302,1
2003	2.982	7,3	84,9	135.930	76.070	35.410	426,0
2004	4.111	7,2	102,1	183.209	97.382	59.513	538,3
2005	5.333	6,4	95,2	240.025	123.840	84.389	777,3
2006	6.932	8,2	130,0	297.483	163.188	92.316	1.456,0
2007	9.102	8,5	151,1	346.530	223.083	72.193	1.805,0
2008	11.639	5,3	151,0	466.299	288.672	103.935	1.197,5
2009	8.562	-7,8	197,4	297.155	183.923	50.384	999,0
2010	10.671	4,3	183,2	392.674	245.679	67.452	1.369,5
2011	13.320	4,3	192,2	515.408	318.555	97.274	1.658,7
2012	14.079	3,6	298,9	527.433	335.770	71.282	1.409,0
2013	14.591	3,7	375,9	523.276	341.335	34.141	1.452,7
2014	14.317	0,2	351,2	496.661	308.001	55.044	1.456,0
	Doğrudan Yabancı Yatırım Girişi (Milyon \$)	İşsizlik oranı (%)	Döviz (€) (Yıllık Ortalama; € başına RUB)	Döviz (US-\$) (Yıllık Ortalama; US-\$ başına RUB)	Faiz 1 (Ortalama Yıllık Mevduat %)	Faiz 2 (Ortalama Yıllık Borçlanma %)	Enflasyon (TÜFE)
2000	2.714	10,5	26,40	28,57	16,4	22,9	20,8
2001	2.748	9,0	26,19	29,24	17,16	24,0	21,5
2002	3.461	8,9	29,64	31,33	15,9	20,2	15,8
2003	7.958	8,9	34,75	30,76	11,2	14,6	12,0
2004	15.444	8,2	35,80	28,79	7,4	9,3	11,7
2005	15.508	7,6	35,09	28,22	6,1	8,8	10,9
2006	37.595	7,2	34,11	27,19	6,2	8,3	9,0
2007	55.874	6,1	35,02	25,58	6,2	8,1	11,9
2008	74.783	6,3	36,42	24,87	10,9	15,3	13,3
2009	36.583	8,4	44,14	31,74	16,1	19,0	8,8
2010	43.168	7,3	40,26	30,39	7,1	8,8	8,8
2011	55.084	6,5	40,88	29,41	6,3	7,6	8,4
2012	50.588	5,5	39,93	31,10	7,2	8,5	5,1
2013	69.219	5,5	42,34	31,87	7,3	8,2	6,8
2014	20.958	6,2	50,95	38,57	9,5	15,6	7,4

Tablo 2. 2000-2014 Yılları Arasında Rusya'nın Temel Ekonomik Verileri *Kaynaklar:* CIA World Factbook, Moskova Menkul Kıymetler Borsası, Russian Federal Bank, Dünya Bankası Raporları

Rusya ekonomisi, 2008 uluslararası finans krizini, Türkiye’de olduğu gibi, 2009’da olumsuz etkilerini görmüştür. Tablo 2’de görüldüğü gibi 2009’da temel ekonomik veriler hızla olumsuz yönde değişmiştir. 2014’de Ukrayna krizi ve Avrupa ülkelerinin uyguladıkları ambargo sebebiyle tablo 2’de gösterildiği gibi temel ekonomik veriler olumsuz yönde değişmiştir.

3 Finansal Riskler

Gelişen ve değişen ticaret ilişkileri içerisinde, risk de çeşitli boyutlarda kendisini göstermiştir. Genel anlamda risk, nesnel olarak belirlenebilen kaybetme olasılığı olarak tanımlanmaktadır. Teorik olarak risk, beklenen değer ile gerçekleşen değer arasındaki hem olumlu hem de olumsuz sapmaları içermesine rağmen; genellikle risk kavramı olumsuz (aleyhte) sapmalar olarak algılanmaktadır. Günlük yaşamın hemen her alanında kullanılan risk kavramı, çalışmada beklenen değer ile gerçekleşen değer arasındaki fark olarak (Gormann, 2009) değerlendirilecektir.

Çalışmada finansal riskler kapsamında ülke ekonomilerini etkileyen 3 ana risk unsuru analiz edilecektir (Christoffersen, 2012):

- 1) Döviz Kur Riski
- 2) Faiz Oranı Riski
- 3) Fiyat Riski (Enflasyon Riski)

4 Türkiye ve Rusya’da Finansal Risklerin, Temel Ekonomik Veriler Üzerine Etkilerinin Analizi: 2000-2014

4.1 Çalışmanın Amaç ve Hedefleri

Çalışmanın amacı, Türkiye ve Rusya’da finansal risklerden en çok etkilenen ekonomik göstergeleri belirleyip ekonomi planlamalarını etkin yapmaktır. Böylece Türkiye ve Rusya, güçlü ekonomileri sayesinde güçlü ekonomik işbirliklerini gerçekleştirebilirler. Avrasya ülkeleri içerisinde Rusya’nın seçilmesinin temel sebebi, bu ülkeler arasında ekonomik haminin çok daha yüksek olmasıdır.

4.2 Araştırma Yöntemi ve Veri Toplanması

Çalışmanın amacına ulaşmak için araştırma yöntemi olarak doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Bağımlı değişkenler olarak finansal riskler kullanılmıştır:

- 1) Rusya analizinde €-Rouble kuru; Türkiye analizinde €-TL kuru
- 2) Rusya analizinde US-\$-Rouble kuru; Türkiye analizinde US-\$-TL kuru
- 3) Yıllık mevduat faiz oranı
- 4) Yıllık borçlanma faiz oranı
- 5) Enflasyon (TÜFE)

Her bir ekonomik gösterge de bağımlı değişken olarak regresyon modelinde kullanılmıştır. Ekonomik göstergeler olarak aşağıdaki veriler kullanılmıştır:

- 1) Kişi başına GSYH
- 2) GSHY Büyüme Hızı
- 3) Kamu brüt dış borç stoku
- 4) İhracat
- 5) İthalat
- 6) Cari işlemler dengesi
- 7) Borsa İstanbul Endeksi; Moskova Menkul Kıymetler Borsası Endeksi
- 8) Doğrudan Yabancı Sermaye Girişleri
- 9) İşsizlik Oranı

R-Kare 0-0,5 arasında ise bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. R-Kare 0,5-0,7 arasında ise bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı, ama orta derecede bir ilişki bulunmaktadır. R-Kare 0,7’nin üzerinde ise bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Regresyon denkleminde x’in katsayısı + ise bağımlı ile bağımsız değişken arasında ilişki aynı yöndedir. Regresyon denkleminde x’in katsayısı - ise bağımlı ile bağımsız değişken arasında ilişki ters yöndedir.

Rusya ve Türkiye için eri toplama, çeşitli kaynaklardan gerçekleştirilmiştir

4.3 Türkiye’de Finansal Risklerin, Temel Ekonomik Veriler Üzerine Etkilerinin Analizi: 2000-2014

Tablo 3’de R-Kare gösterilmiştir.

R-Kare	Kişi başına GSYH (\$)	GSYH Büyüme Hızı (%)	Kamu Brüt Dış Borç Stoku (milyar TL)	İhracat (bin \$)	İthalat (bin \$)	Cari İşlemler Dengesi (milyon US-\$)	Borsa İstanbul BİST 100 Endeksi	Doğrudan Yabancı Yatırım Girişi (Milyar \$)	İşsizlik oranı
Döviz (€) (Yıllık Ortalama, € başına TL)	0,3033	0,0476	0,06614	0,4169	0,388	0,2786	0,4067	0,1733	0,152
Döviz (US-\$) (Yıllık Ortalama; US-\$ başına TL)	0,3317	0,0003	0,9157	0,5488	0,5085	0,3484	0,5277	0,0732	0,1
Faiz 1 (Ağırlıklı Ortalama Yıllık Mevduat Faiz Oranı %)	0,8185	0,1124	0,5485	0,7136	0,7151	0,6404	0,6652	0,4137	0,2175
Faiz 2 (Ortalama Yıllık Borçlanma %)	0,8329	0,098	0,4812	0,7082	0,714	0,6409	0,6711	0,4771	0,1846
Enflasyon (TÜFE)	0,7009	0,0678	0,4308	0,5801	0,5563	0,4662	0,4836	0,4181	0,3712

Tablo 3. Türkiye Regresyonda R-Kare Sonuçları

Kişi başına GSYH ile sırasıyla yıllık borçlanma faiz oranı ile ters yönlü, yıllık mevduat faiz oranı ile ters yönlü ve TÜFE ile aynı yönde güçlü ilişki mevcuttur. Kişi başına GSYH 1 birim arttığı zaman yıllık borçlanma faiz oranı 130,37 birim ve yıllık mevduat faiz oranı 152,54 birim azalmakta ve TÜFE 131,96 birim artmaktadır.

GSYH büyüme hızının bağımsız değişkenlerle hiçbir anlamlı ilişkisi bulunmamaktadır. Kamu brüt dış borç stokunun US-\$-TL kuru ile güçlü ilişkisi bulunmaktadır. Kamu brüt dış borç stoku 1 birim arttığı zaman US-\$-TL kuru 118,42 birim artmaktadır. Kamu brüt dış borç stokunun orta dereceli yıllık mevduat faiz oranı ile ilişkisi mevcuttur. Kamu brüt dış borç stoku 1 birim arttığı zaman yıllık mevduat faiz oranı 1,9295 birim azalmaktadır.

İhracatın yıllık borçlanma ve mevduat faiz oranları ile güçlü ilişkisi; US-\$-TL kuru ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi mevcuttur. Aynı ilişki durumu ithalat için de geçerlidir. Cari işlemler dengesi ile yıllık mevduat ve borçlanma faiz oranları ile orta dereceli ilişkisi vardır. Cari işlemler dengesi 1 birim arttığı zaman yıllık mevduat faiz oranı 1.177,4 birim ve yıllık borçlanma faiz oranı 997,92 birim artmaktadır. BİST 100 endeksinin yıllık borçlanma oranı, yıllık mevduat oranı ve US-\$-TL kuru ile orta dereceli ilişkisi mevcuttur. BİST 100 endeksi 1 birim arttığı zaman yıllık borçlanma faiz oranı 989,94 ve yıllık mevduat faiz oranı 1.163,3 birim azalmakta; US-\$-TL kuru ise 49.217 birim artmaktadır.

Doğrudan yabancı sermaye girişinin ve işsizlik oranının, finansal risklerle anlamlı bir ilişkisi bulunmamaktadır.

4.4 Rusya'da Finansal Risklerin, Temel Ekonomik Veriler Üzerine Etkilerinin Analizi: 2000-2014

Tablo 4'de Rusya verileri için R-Kare gösterilmiştir.

R-Kare	Kişi başına GSYH (\$)	GSYH Büyüme Hızı (%)	Kamu Brüt Dış Borç Stoku (milyar TL)	İhracat (bin \$)	İthalat (bin \$)	Cari İşlemler Dengesi (milyon US-\$)	Moskova Menkul Kıymetler Borsası Endeksi	Doğrudan Yabancı Yatırım Girişi (Milyar \$)	İşsizlik oranı
Döviz (€) (Yıllık Ortalama; € başına TL)	0,6728	0,4185	0,6517	0,6008	0,5975	0,0388	0,4647	0,235	0,4399
Döviz (US-\$) (Yıllık Ortalama; US-\$ başına TL)	0,0856	0,3025	0,3533	0,0431	0,0486	0,2423	0,0004	0,0664	0,0065
Faiz 1 (Ağırlıklı Ortalama Yıllık Mevduat Faiz Oranı %)	0,3076	0,0687	0,1204	0,3603	0,3275	0,3656	0,5306	0,2903	0,532
Faiz 2 (Ortalama Yıllık Borçlanma %)	0,31	0,0316	0,1218	0,3573	0,3339	0,3105	0,5335	0,3477	0,5182
Enflasyon (TÜFE)	0,6236	0,163	0,5016	0,6075	0,5944	0,1248	0,5967	0,3516	0,5967

Tablo 4. Rusya Regresyonda R-Kare Sonuçları

Kişi başına GSYH, orta derecede €-Ruble kuru ve TÜFE'den etkilenmektedir. Kişi başına GSYH 1 birim arttığı zaman €-Ruble kuru 0,0011 birim artmakta ve TÜFE 0,0008 birim azalmaktadır. GSYH büyüme hızının finansal risklerle ilişkisi zayıftır. Kamu Brüt Dış Borç Stokunun €-Ruble ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi vardır. Kamu Brüt Dış Borç Stoku 1 birim arttığı zaman €-Ruble 0,0545 birim artmakta ve TÜFE 0,0345 birim azalmaktadır.

İhracatın orta dereceli €-Ruble ve TÜFE ile orta derecede ilişkisi mevcuttur. Aynı durum ithalat için de geçerlidir. Cari işlemler dengesinin finansal risklerle ilişkisi zayıftır. Moskova Borsa Endeksinin yıllık mevduat faiz oranı, yıllık borçlanma faiz oranı ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi vardır. Moskova Borsa Endeksi birim arttığı zaman yıllık mevduat faiz oranı 0,0055 birim; yıllık borçlanma faiz oranı 0,0076 birim ve TÜFE 0,0065 birim azalmaktadır.

Doğrudan yabancı sermaye girişlerinin finansal risklerle ilişkisi zayıftır. İşsizlik oranının yıllık mevduat faiz oranı, yıllık borçlanma faiz oranı ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi vardır. İşsizlik oranı 1 birim arttığı zaman yıllık mevduat faiz oranı 2,108 birim; yıllık borçlanma faiz oranı 2,8749 birim ve TÜFE 2,4965 birim artmaktadır.

4.5 Finansal Risklerin Temel Ekonomik Verileri Etkileme Derecesinde Türkiye ve Rusya'nın Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi

Finansal riskler, Türkiye ve Rusya'da ekonomik verileri genellikle farklı etkilemektedir. Türkiye'de Kişi başına GSYH ile sırasıyla yıllık borçlanma faiz oranı ile ters yönlü, yıllık mevduat faiz oranı ile ters yönlü ve TÜFE ile aynı yönde güçlü ilişki mevcut iken Rusya'da bu veriyi orta derecede €-Ruble kuru ve TÜFE'den etkilemektedir. Türkiye'de ve Rusya'da GSYH büyüme hızının bağımsız değişkenlerle hiçbir anlamlı ilişkisi bulunmamaktadır. Bu veride her iki ülkede finansal risklerin etkisi aynı sonuç doğurmuştur.

Türkiye'de Kamu brüt dış borç stokunun US-\$-TL kuru ile güçlü ilişkisi bulunmakta iken Rusya'da bu verinin €-Ruble ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de İhracatın yıllık borçlanma ve mevduat faiz oranları ile güçlü ilişkisi; US-\$-TL kuru ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi mevcut iken Rusya'da bu verinin €-Ruble ve TÜFE ile orta derecede ilişkisi mevcuttur. İthalat için de her ülke de aynı sonuç ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de Cari işlemler dengesi ile yıllık mevduat ve borçlanma faiz oranları ile orta dereceli ilişkisi var iken Rusya'da bu verinin finansal risklerle ilişkisi zayıftır. Türkiye'de BİST 100 endeksinin yıllık borçlanma oranı, yıllık mevduat oranı ve US-\$-TL kuru ile orta dereceli ilişkisi mevcut iken Rusya'da da bu veriyi aynı finansal riskler etkilemektedir. Türkiye'de Doğrudan yabancı sermaye girişinin ve işsizlik oranının, finansal risklerle anlamlı bir ilişkisi bulunmamakta iken Rusya'da da Doğrudan yabancı sermaye girişlerinin finansal risklerle ilişkisi zayıf, ancak İşsizlik oranının yıllık mevduat faiz oranı, yıllık borçlanma faiz oranı ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi vardır.

5 Sonuç

Küresel finansal krizler, ülkelerin döviz, faiz ve enflasyon dengelerini alt üst etmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kırılganlığı arttırmaktadır. Bu durumda finans piyasaları, temel işlevini ve istikrarını kaybetmektedir. Finans piyasalarındaki yüksek dalgalanmalar da finans ve reel sektörü olumsuz etkilemektedir. Örneğin özel sektör firmaları ve bankalar, döviz üzerinden borçlandıkları için yerel para birimlerinde hızla borçları artmaktadır. Bunun yanında üretim yapan firmaların hammadde fiyat artışları sebebiyle maliyetleri de artmaktadır. Tüm bu değişimler, hem ülke ekonomisini, hem de faaliyet gösteren kurumları olumsuz etkilemekte ve ülke ve kurumların rekabet avantajını kaybetmelerine sebep olmaktadır.

2008 yılında yaşanmış olan finansal krizin temelinde finansal riskler yatmaktadır. Finansal risklerin yüksek olması sebebiyle ekonomiler, dışsal şoklardan dolayı büyük zararlara uğramaktadır. Bu sebepten dolayı finansal risklerin temel ekonomik verileri nasıl ve ne yönde etkilediğini belirlemekle Türkiye ve Rusya, ekonomik planlamalarında bu sonuçları dikkate alarak finansal risk şoklarına karşı da belirsizliklerini ortadan kaldırmış olacaklardır.

Finansal riskler, Türkiye ve Rusya’da ekonomik verileri genelde farklı etkilemektedir. Türkiye’de Kişi başına GSYH ile sırasıyla yıllık borçlanma faiz oranı ile ters yönlü, yıllık mevduat faiz oranı ile ters yönlü ve TÜFE ile aynı yönde güçlü ilişki mevcut iken Rusya’da bu veriyi orta derecede €-Ruble kuru ve TÜFE’den etkilemektedir. Türkiye’de ve Rusya’da GSYH büyüme hızının bağımsız değişkenlerle hiçbir anlamlı ilişkisi bulunmamaktadır. Bu veride her iki ülkede finansal risklerin etkisi aynı sonuç doğurmuştur.

Türkiye’de Kamu brüt dış borç stokunun US-\$-TL kuru ile güçlü ilişkisi bulunmakta iken Rusya’da bu verinin €-Ruble ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de İhracatın yıllık borçlanma ve mevduat faiz oranları ile güçlü ilişkisi; US-\$-TL kuru ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi mevcut iken Rusya’da bu verinin €-Ruble ve TÜFE ile orta derecede ilişkisi mevcuttur. İthalat için de her ülke de aynı sonuç ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de Cari işlemler dengesi ile yıllık mevduat ve borçlanma faiz oranları ile orta dereceli ilişkisi var iken Rusya’da bu verinin finansal risklerle ilişkisi zayıftır. Türkiye’de BİST 100 endeksinin yıllık borçlanma oranı, yıllık mevduat oranı ve US-\$-TL kuru ile orta dereceli ilişkisi mevcut iken Rusya’da da bu veriyi aynı finansal riskler etkilemektedir. Türkiye’de Doğrudan yabancı sermaye girişinin ve işsizlik oranının, finansal risklerle anlamlı bir ilişkisi bulunmamakta iken Rusya’da da Doğrudan yabancı sermaye girişlerinin finansal risklerle ilişkisi zayıf, ancak İşsizlik oranının yıllık mevduat faiz oranı, yıllık borçlanma faiz oranı ve TÜFE ile orta dereceli ilişkisi vardır.

Finansal risklerin belirlenmesi ile birlikte gerekli tedbirler alındığı takdirde reel ekonomik büyüme sağlanabilmekte ve borçlanma istikrarlı hale gelebilmektedir. Ayrıca cari açık azalmakta, refah artmakta ve borçlanma azalmaktadır. Bunun sonucunda gelen finansal istikrar, Türkiye’nin ve Rusya’nın ekonomik yapısını güçlü hale getirecektir.

Kaynakça

- Borsa İstanbul, 2015. <http://www.borsaistanbul.com/>
- CIA World Factbook, 2015. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
- Christoffersen, 2012. Elements of Financial Risk Management. Elsevier, Oxford.
- Gormann, 2009. Hedging von Rohstoffpreissrisiken im Rahmen des Finanzrisikomanagements. GRIN Verlag GmbH, Norderstedt.
- Moskova Menkul Kıymet Borsası, 2015. Data Archive, <http://www.micex.com/marketdata/indices/data/archive>
- Russian Federal Bank, 2015. http://www.cbr.ru/eng/hd_base/Default.aspx?Prtd=mkr_base
- Russian Federation Federal State Statistics Service, 2015.
- http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/main/
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, 2015. www.tcmb.gov.tr
- T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü, 2015. <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Hakkimizda-Kamu-Finansmani>
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2015. www.tuik.gov.tr
- World Bank, 2015. Statistical Data, <http://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.CD/countries?page=2>
- YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği, 2015. <http://www.yased.org.tr/webportal/Turkish/Pages/AnaSayfa.aspx>